

XFTAP 14. 07. 09

Д.К. Кунтубаева

*Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті, Тараз, Қазақстан
(E-mail: Kuntubayeva@mail.ru)*

Инновациялық білім берудегі оқыту технологияларының маңызы

Аннотация. Қазіргі таңда ЖОО-да инновациялық және интерактивтік әдістемелерді сабақ барысында пайдалану, сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізуде. Сондықтан қазіргі заманғы оқыту технологиялар әрбір студенттің білім беру үрдісіне шығармашылық қабілетін дамытуға айқын мүмкіндіктер берумен қатар, студенттердің жеке қасиеттерін сипаттауды қалыптастырады.

Инновациялық үрдістің негізі – жаңалықтарды қалыптастыру, қолдану, жүзеге асырудың тұтастық қызметі болып табылады. Білім беру саласы қызметкерлерінің алдына қойылып отырған міндеттердің бірі — оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы педагогикадағы оқыту технологияларын меңгерту. Соңғы кездері білім беру жүйесінде инновациялық технологияларды кеңінен қолдана отырып, студенттерге өзіндік және топпен бірлесе жұмыс жасауды үйретеді. ЖОО-дарында инновациялық әдістер мен оқыту технологияларын қолдану арқылы, дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу- тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарлатуды көздейді. Болашақ жас мамандарымыз білім берудің нәтижесінде оқыту мен тәрбиелеудің соңғы әдіс-тәсілдерін инновациялық-педагогикалық технологияны меңгерсе, нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог, зерттеуші, жаңаша мұғалім болып шығады.

Түйін сөздер: білім беру, ресурстар, идентификация, трансформация, технология, контекст, кәсіби инновациялық әлеует.

DOI: [https:// doi org/ 10.32523/2616-6895-2019-128-3-64-69](https://doi.org/10.32523/2616-6895-2019-128-3-64-69)

Кіріспе. «...Қазақстанның интеллектуалды элитасын тәрбиелеудің іргетасы болып табылатын жаңа мектептер, ұлттық интеллектің ядросын құруымыз қажет. Біз Қазақстанды әлемдік деңгейдегі білім ордасына айналдыруымыз керек» деді елбасымыз Н.Ә.Назарбаев [1, 3].

XXI ғасырда Қазақстанда білім беру жүйесінде инновациялық серпіліс жасалынды. Жаңа мыңжылдық білім беру үдерісін мүмкіндігінше кеңірек қарауды талап етеді. Әр адамды жаңа әлемде жұмыс істеуге, білім алуға, өмір сүре алуға, бірлесіп өмір сүре білуге үйрету қажет. Сол кезеңге сай интеллектуалды, дені-сау, ой-өрісі жоғары дамыған әлемдік деңгейдегі жоғары білімі бар азаматтарды тәрбиелеу – мемлекеттік ең маңызды стратегиясы. Әлемдік өркениетте өз орнын тауып, жаһандану ағысына енген еліміздің алдында міндеттер мен бұлтартпас бағыттар тұр.

Мемлекеттің ең маңызды әлеуметтік функциясы ретінде инновациялық білім беру айрықша практикалық маңызға ие және қазіргі заманның адам өмірінің барлық салаларында көріністерді табады. «Мәдениет» ұғымымен тығыз байланыста болғандықтан, білім беру мәдениет үлгілерін игеруді, дәстүрлер мен тәжірибелердің көбеюін және таратылуын қамтамасыз етеді. Инновациялық білім беру процесінде сыни ойлау қабілетіне, әлеуметтік мәселелерді талдауға және әлеуметтік жауапкершілікке тартуға қабілетті білімді және тереңдетілген азаматтар тәрбиеленеді.

Заманауи білім беруді гуманизациялауда маңызды рөл атқаратын оқытудың инновациялық тәсілдерінің қалыптасқан үрдістері мен басымдықтары тұрақты

инновациялық фактор. Тұрақты инновациялық фактор - білім берудің сабақтастығы және оның әлеуметтік маңызы. Оқу үдерісі адам дамуының демократиялық нормаларына, адамның мүдделері мен қажеттіліктеріне бейімделуде. Инновациялық білім беру үрдісіндегі танымдық белсенділік жеке шығармашылық әлеуетін жандандыру, өзін-өзі дамыту үшін қосымша мүмкіндіктер тудыратын заманауи ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы жүреді.

Инновациялық технология кәсіби салада инновациялық іс-әрекетке даярлықтың негізгі критерийі ретінде, тұлғаның инновациялық белсенділігін дамыту, білімнің алуан түрлі салалсындағы іргелі және қолданбалы зерттеулерді дамыту, жаңа өнімдерді, технологияларды құру, жаңа идеяларды генерациялау үшін қажет инновациялық әлеуетті оңтайландырудың механизмі болады. Инновациялық белсенділікті қалыптастырудың мотиві ретінде инновациялық іс-әрекетті жүзеге асырудағы қажеттілік, кәсіби іс-әрекет үдерісінде, құрылатын оқыту жағдайында оларды меңгеру мен қолданудың қажеттілігін саналы ұғыну алынады.

Инновациялық технологиядағы даярлықты қалыптастыру бойынша оқушылардың кәсіби идентификациясына, олардың қазіргі заманғы кәсіби даярлау контекстінде, кәсіби және тұлғалық сапаларға бағдарландыруына бағытталған.

Қазіргі кезде адамның жеке қатысу мүмкіндігін, өзінің біліміне әсерді негіздейтін білім беруші мынандай :

- бағдарламалар мен технологияларды құрастыру, жүзеге асыру қажет;
- жеке білім беру траекториясын анықтау және таңдау үшін жағдай

жасайды;

- инновациялық іс-әрекетке қажет біліктер мен құзырлылықтарды қалыптастырады [2, 8 - 10].

Технология-бұл «әдістеме»терминінің синонимі. Басқалардың пайымдауынша, технология (әдістемеге қарағанда) тек жаңғырту әрекеттерін қамтиды. Бірақ ол әрдайым қайталанбас педагог тұлғасын сипаттайды, ал әдістеме, іс-әрекет алгоритмінен басқа, оның авторы тұлғасының сипаттарын қамтидыда, онсыз әдістеме қажетті нәтижелер бермейді. Қоғамның білім деңгейіне және жеке тұлғаның дамуына қойылатын жаңа талаптары оқыту технологияларын өзгерту қажеттілігіне әкеледі. Бүгінгі таңда оқытудың кәсіби бағытын ескере отырып, оқу үдерісін ұйымдастыруға мүмкіндік беретін технологиялар, сондай-ақ студенттің жеке тұлғасына оның қызығушылықтары, бейімділігі мен қабілеттері бағдарлы болып табылады.

Оқыту технологиясы - қойылған білім беру мақсаттарын табысты іске асыруға мүмкіндік беретін оқыту мен тәрбиелеудің теориялық негізделген үрдістерін жаңғырту құралдары мен әдістерінің жиынтығы. Оқыту технологиясы тиісті ғылыми жобалауды болжайды. Мақсаттары бір мәнді қояды және объективті кезеңдік өлшеулер мен қол жеткізілген нәтижелерді қорытынды бағалау мүмкіндігі сақталады. XX ғасырдың 60-70 жылдары бұл ұғым оқытудың техникалық құралдарын (ТСО) қолдану әдістемесімен байланысты болды. Бұл мағынада ол әлі күнге дейін көптеген шетелдік басылымдарда қолданылады. Оқыту технологиясы дегеніміз белгілі бір оқыту әдісі, онда функцияны іске асыру бойынша негізгі жүктемені адам басқаруында оқыту құралы орындайды. Оқыту технологиясы бірнеше өзара байланысты бөліктерден тұрады:

1) қызмет тәсілдерінің нұсқалары (дидактикалық процестер). Дидактикалық тұрғыдан оқыту технологиясы-бұл педагогикалық жүйенің жеке элементтері бойынша жүзеге асырылуын сипаттайтын қолданбалы әдістемелерді әзірлеу;

2) Осы қызмет іске асырылуы тиіс жағдайлар (оқытудың ұйымдастырушылық нысандары);

3) осы қызметті жүзеге асыру құралдары (мұғалімді мақсатты даярлау және ТСО

болуы»).

Оқыту технологиясында жетекші рөл оқыту құралдарына беріледі. Оқытушы студенттерді оқытпайды, олардың қызметін ынталандыру және үйлестіру функцияларын, сондай-ақ оқыту құралын басқару функциясын орындайды. Оқытушының педагогикалық шеберлігі қажетті мазмұнды таңдап алу, бағдарламаға және қойылған педагогикалық міндеттерге сәйкес оқытудың оңтайлы әдістері мен құралдарын қолдану болып табылады.

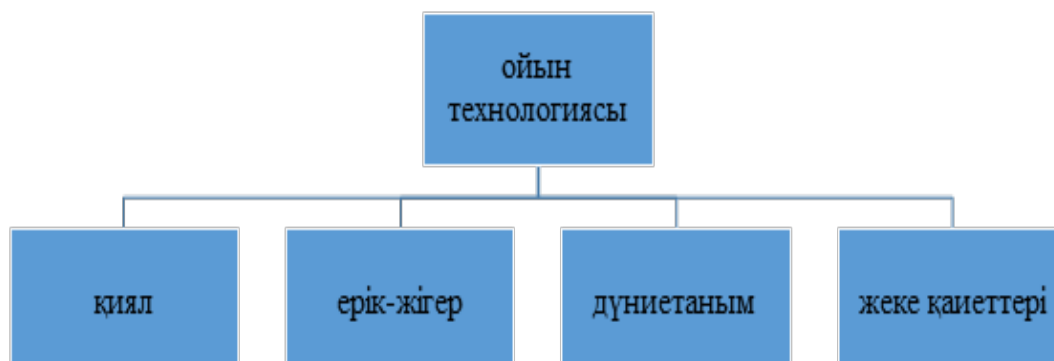
Оқыту технологиясында студенттердің жеке қасиеттерін сипаттау туралы мәселе күрделі болып табылады. Педагогикалық процестің барлық сатыларында жеке тұлға құрылымының таңдалған тұжырымдамасы қолданылуы мүмкін, бірақ сапаны диагностикалық ұғымдарда түсіндіру қажет. Жеке тұлғаның тәжірибесін және оның зияткерлік қасиеттерін диагностикалық сипаттау әдістемесі оқушылардың диагностикалық қойылған оқыту мақсаттарына қол жеткізу дәрежесін бақылау үшін параметрлердің және олармен байланысты критериялды-бағытталған тесттердің кейбір жиынтығымен ұсынылған. Аталған жиынтыққа оқыту мазмұны мен оны меңгеру сапасын сипаттайтын параметрлері кіреді. Тұлғаны инновациялық жағынан дамыту үшін оқу кезінде студенттерге жаңа әдіс-тәсілдерді қолдану керек. Білім беру жүйесінде студенттерге мына оқыту технологияларды қолданғанымыз жөн:

1. Контексті оқыту технологиясы - бұл студент белсенділігі мен үйретуді қабылдау немесе ес үдерістеріне сүйеніп, ең алдымен шығармашылық, нәтижелі ойлауға, қарым-қатынастағы қарама-қайшылықты оңтайландыруды үйретеді.

2. Жобалық оқыту технологиясы - бұл технология қазіргі заманғы ойлаудың анықтаушы белгісі. Е.С.Полаттың анықтамасына сүйенсек «студенттерді белгілі тұлғалық сапаларын бір мезгілде қалыптастыруды және креативтілікті дамытуды, өзінің мәні бойынша ізденістікпен шығармашылық» деп айтады.

3. Оқытудың ойын технологиясы – бұл қоғамдық тәжірбиені барлық көріністерде – білімде, дағдыларды, эмоционалды бағалаушы іс-әрекетте қайта құруға және меңгеруге бағытталған, шартты жағдайындағы оқу үдерісінің формасы.

Мәселен ойын технологиясын білім беруде пайдаланатын болсақ, ол студенттердің қарым-қатынасын, бірлесе отырып жұмыс жасауын қалыптастырады. Оны мына төмендегі кестеден көруімізге болады.

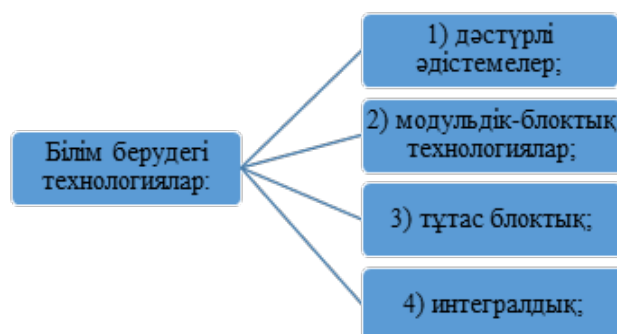

1 сурет. Оқытудың ойын технологиясы

Ойын қаншалықты көпқырды болса, соғұрлым дамытады, тәрбиелейді, әлеуметтендіреді, қызықтырады және демалдырады [3, 79-86].

Г.К.Селевко дәстүрлі және инновациялық әдістемелер мен технологиялардың кең спектрін жіктеуді ұсынды. Ол сыныптамалық параметрлер мен олардың әрқайсысының негізгі сипаттамаларын көрсетті. Автормен технология кластары анықталды, олар қолдану деңгейі, философиялық негіз, баланың психикалық дамуының жетекші факторы, ғылыми

тұжырымдама, студенттердің танымдық қызметін ұйымдастыру және басқару типі, білім алушылар санаты және т. б. бойынша ерекшеленеді. Ал В.В.Гузеев белгілі бір дәрежеде білім берудің даму кезеңдерін сипаттайтын технологиялардың 4 сатысын қарастырады:

2 сурет. Білім берудегі технологиялар

Білім берудегі технологиялар заманауи білім беруде ұсынылған, интегралдық технологиялардың үлес салмағының ұлғаю үрдісін анықтайды.

Инновация жоғарғы кәсіби білім берудің әлеуеті ретінде қарастырылады. Ол білім беру үдерісіне студенттердің іс-әрекет тиімділігін арттырады. Сонымен қатар кәсіби жолды қалыптастырудың өзіндік стратегияларына қатынасы бойынша рефлексияның мүмкіндіктерін қарастырады. «Инновациялық білім» дегеніміз не? - Бұл өзін-өзі дамытуға қабілетті және оның барлық қатысушыларының толыққанды дамуына жағдай жасайтын білім. Инновациялық білім беруді дамыту болып табылады. Инновациялық білім беру технологиясы өзара байланысты үш компоненттің комплексі:

1. Қазіргі заманғы контент тәжірибеге сәйкес келетін құзыреттілікті дамыту сияқты пән білімін дамытуды қамтиды. Бұл құрылымдалған және заманауи байланыс құралдары арқылы берілетін мультимедиялық оқу материалдары түрінде ұсынылуы;
2. Оқудың заманауи әдістері – студенттердің өзара әрекеттесуіне және олардың оқу процесіне қатысуына негізделген құзыреттілікті қалыптастырудың белсенді әдісі және материалды пассивті қабылдауы;
3. Қашықтықтан оқытудың артықшылықтарын тиімді пайдалануға мүмкіндік беретін ақпараттық, технологиялық, ұйымдастырушылық және коммуникациялық компоненттерді қамтитын заманауи оқыту инфрақұрылымы.

Қазіргі білім беру жүйесі жаңа инновациялық технологияларды қалыптастыра отырып, оқушыларды дәстүрлі сабақ беру үдерісінен жаңа оқыту технологиялары арқылы сабақ беру болып табылады. Инновациялық оқыту арқылы біз оқушыларымызға сабақ барысында мына әдістерді қолдануымыз керек:

- Сөздік әдісі – сұхбат, түсіндіру, кітаппен жұмыс, пікірталас. Бұл әдіс арқылы біз студенттерімізді көпшілік алдында көркем сөйлеуіне, өз ойын ашық жеткізуіне және өзіндік дамытуға үйретеміз. Бұл әдіс менің ойымша, қазіргі біздің өскелең ұрпағымызға аса қажет деп ойлаймын.

- Практикалық әдіс – жаттығу, іскерлік ойындар, зертханалық жұмыс. Оқушылардың теориялық білімдерін практикалық жағынан үйретіп, ұштастыру.

- Миға шабуыл әдісі – өткен тақырыптарды қайталау арқылы оқушының ақыл-ой іс-әрекетіне ұйымдастыруға бағытталған әдіс [4, 368].

Білім беру адамды дамытуға бағытталған. Ғылымның дамуында туындайтын қарама-қайшылықтар жаңа ғылымды құру құралдарына арқылы шешіледі. Білім беру үдерісін қамтамасыз ететін, креативтілігін арттыратын, тұлғаның барынша қолайлы өзіндік дамуына жағдай жасайтын, білім беру ортасын құру маңызды болып саналады.

Инновация білім берудегі технологияларды оқытуды реттеуге, оны дұрыс бағытта бағыттауға мүмкіндік береді. Адамдар әрқашанда белгісіз және жаңадан келгендерден қорқып, кез келген өзгерістерге теріс әсер етеді деп ойлайды. Кәдімгі санада өмір сүрудің әдеттегі түріне әсер ететін стереотиптер ауыр құбылыстарға әкеліп соғады, оқытудың барлық түрлерін жаңартуға жол бермейді. Бірақ заман өз ағынымен дамып, жаңа серпілістерді әкелуде. Сондықтан біз заманауи білім беру мекемелерінде енгізілген инновациялар қоғамдық тәртіпті жүзеге асыруға көмектеседі: оқушыларға, студенттерге патриотизм сезімін, азаматтық жауапкершілікті, туған елге деген сүйіспеншілікті, халық дәстүрлерін құрметтеу [5, 245].

Қорытынды. Білім беруді модернизациялаудың басты мақсаты білім беру жүйесін тұрақты дамытудың механизмін құру, оның ХХІ ғасырдың қиындықтарына, елдің дамуының әлеуметтік-экономикалық қажеттіліктеріне, жеке тұлғалардың, қоғамның және мемлекеттің қажеттіліктерін сақтауды қамтамасыз ету болып табылады.

Инновациялық үдерістер өздігінен жүретін процестер болып табылмайды. Оларды өзін-өзі ұйымдастыру қазіргі уақытта басым рөл атқаратын және мемлекеттің маңызды рөлін атқаратын ұйым толықтыруда. Қазақстандық білім беруді жаңғырту - білім берудің барлық мамандықтары, білім деңгейі, білім беру мекемелері, ақпараттық және білім беру ресурстары бойынша студенттердің білім алу қажеттіліктерін барынша қанағаттандыруға бағытталған білім берудің барлық жүйесін трансформациялаудың инновациялық үдерісі болып табылады.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. - Астана, 2004. – 2 б.
2. Загвязинский, В. И. Инновационные процессы в образовании и педагогическая наука/ В. И. Загвязинский// Инновационные процессы в образовании: Сборник научных трудов. — Тюмень, 2013. - С. 8-10.
3. Дебердеева Т.Х. Новые ценности образования в условиях информационного общества / Т.Х. Дебердеева // Инновации в образовании. - 2005, № 3. - С. 79-86.
4. Полат Е.С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования. - М.: Издательский центр «Академия», 2008. – С.368.
5. Коллюткин Ю.Н., Муштавинская И.В. Образовательные технологии и педагогическая рефлексия. - СПб.: СПб ГУПМ, 2002. - С. 245.

Д. К. Кунтубаева

Таразский государственный педагогический университет, Тараз, Казахстан

Роль образовательных технологий в инновационном образовании

В настоящее время применение инновационных и интерактивных методик в вузе способствует качественному и интересному проведению занятий. Поэтому современные технологии обучения формируют не только широкие возможности для развития творческих способностей каждого студента, но и личные качества.

Основой инновационного процесса является целостная деятельность по формированию, использованию, реализации новшеств. Одними из задач, поставленных перед работниками образования, являются постоянное совершенствование методов и приемов обучения и освоение современных технологий обучения в педагогике. Применение инновационных технологий способствует выработке у студентов навыков

самостоятельной и групповой работы. Использование инновационных методов и технологий обучения в вузах реализует цели развивающего, личностно-ориентированного обучения, предполагает повышение эффективности и качества всех уровней учебно-воспитательного процесса. В результате обучения будущие молодые специалисты осваивают новейшие методы и приемы инновационно-педагогических технологий обучения и воспитания, становятся творческими педагогами, исследователями, учителями новой формации.

D. K. Kuntubaeva

Taraz state pedagogical University, Taraz, Kazakhstan

The role of educational technology in innovative education

Abstract: The role of educational technologies in innovative education. Currently, the use of innovative and interactive techniques in the University contributes to the quality and interesting conduct of classes. Therefore, modern learning technologies form not only clear opportunities for the development of creative abilities of each student to the educational process, but also personal qualities.

The basis of the innovation process is a holistic activity on the formation, use, implementation of innovations. One of the tasks set for education workers is the continuous improvement of methods and techniques of training and the development of modern technologies of teaching in pedagogy. The use of innovative technologies teaches students independent and group work. The use of innovative methods and technologies of education in universities, implements the objectives of developing training aimed at student-centered learning, involves improving the efficiency and quality of all levels of the educational process. As a result of training, future young professionals master the latest methods and techniques of innovative pedagogical technologies in teaching and education, are able to build an independent road in practice, become a creative teacher, researcher, new teacher.

Keywords: education, resources, identification, transformation, technology, context, professional and innovative potential.

References

1. Kazakhstan Respublikasynda bilim berudi damytudyn 2011-2020 zhyldarga arналган мемлекеттік бағдарламасы [General provisions education development Program of the Republic of Kazakhstan for 2011-2020] (Astana, 2004, 2 p.).
2. Zagvyazinsky V.I. Innovacionnye processy v obrazovanii i pedagogicheskaja nauka [Innovative processes in education and pedagogical science], Innovacionnye processy v obrazovanii [Innovative processes in education] Collection of scientific works (Moscow state University Publ., Moscow, 2013, P. 8-10).
3. Deberdeev T.H. Novye cennosti obrazovaniya v uslovijah informacionnogo obshhestva [New values of education in the information society], Innovacii v obrazovanii [Innovations in education]. № 3, P. 79-86 (2005).
4. Polat S.S. Sovremennye pedagogicheskie i informacionnye tehnologii v sisteme obrazovaniya [Modern pedagogical and information technologies in the education system] (Publishing center "Academy", Moscow, 2008, P. 368).
5. Kulyutkin Yu.N., Mushtavinskaya I.V. Obrazovatel'nye tehnologii i pedagogicheskaja refleksija [Educational technologies and pedagogical reflection]. SPb GUPM, SPb, 2002, P. 245).

Автор туралы мәлімет:

Кунтубаева Д.К. - «География және экология» кафедрасының оқытушысы, Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті, Жамбыл даңғылы, 16 а, Тараз, Қазақстан.

Kuntubaeva D. K. - Teacher of the Department of «Geography and ecology», Taraz state pedagogical University, Zhambyl avenue, 16 a, Taraz, Kazakhstan.